

ข่าวเพื่อประชาชน...ทำได้จริงหรือ?

ชัยพรหม พุอินทลง*

การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในปัจจุบัน อาทิ การประโคมข่าวการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นติดต่อกันเป็นเวลานาน การเสนอภาพถ่ายส่วนตัวของดารานักแสดงที่เป็นภาพเขี้ยวอนอารมณ์ หรือการรายงานข่าวที่เมื่ออ่านแล้วรู้สึกได้ว่าคนนี่ผิดคนนี่ถูก คนนี้น่ารัก คนนี้น่ารังเกียจ การนำเสนอภาพเหตุการณ์นำสยดสยอง การบรรยายเหตุการณ์ประหนึ่งว่าผู้สื่อข่าวมีส่วนรู้เห็น หรือนั่งอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจริงๆ การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในลักษณะเช่นนี้ แม้ว่าจะมีผู้วิพากษ์ไปในแง่ต่างๆ ก็ตาม ผู้อ่านข่าวยังคงได้เห็นได้อ่านข่าวในลักษณะเช่นนี้อยู่เป็นประจำ ประหนึ่งว่าเป็นคือแบบอย่างของการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไทยที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน

การนำเสนอข่าวสารในแบบอย่างข้างต้นได้ทำลายให้นักวิชาการวารสารศาสตร์ได้ขบคิดหาคำอธิบายว่าทำไม หรือเหตุใดสื่อมวลชนจึงนำเสนอข่าวในลักษณะเช่นนี้ และอะไรเป็นมูลเหตุจูงใจที่สำคัญทำให้การรายงานข่าวสารมุ่งแสดงแต่ความรุนแรง ตื่นเต้น เขี้ยวอนอารมณ์ใคร่ กระตุ้นให้เกิดการเลียนแบบเป็นต้น เป็นไปได้ไหมว่าคุณค่าทางสังคมที่คนไทยยึดถือได้อ่อนค่าลงไป หรือขาดการเอาใจใส่ละเลยจากสื่อมวลชน สมมุติฐานดังกล่าวอาจรุนแรงไป

ถ้ามองอย่างเป็นธรรมแล้วจะเห็นได้ว่าคุณค่าที่สำคัญของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับในเรื่องความซื่อสัตย์ นับถือการพูดความจริง การสนับสนุนความเป็นธรรม และความยุติธรรมในสังคม ความมีน้ำใจเอื้ออารีต่อกัน การยกย่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคล คุณค่าเหล่านี้ยังคงผนึกอยู่อย่างเหนียวแน่นในสามัญสำนึกของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสำนึกของสื่อมวลชนไทยทุกคน

ยิ่งในฐานะเป็นสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารเพื่อสนองสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนนั้น ยังคงต้องยึดหลักการวารสารศาสตร์อย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับใดระดับหนึ่งอย่างแนบแน่นอนดั่งนั้นในการนำเสนอข่าวสารใดใดก็ตามสื่อมวลชนย่อมคำนึงถึงแนวคิดด้านสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร การแสวงหาความจริง การแสดงความรับผิดชอบทางสังคม การตระหนักถึงสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชน หน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้บริการข่าวสารแก่ประชาชน การเฝ้าระวังและตรวจสอบทางสังคม เป็นต้น ดังนั้นการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในลักษณะปัจจุบันจึงเข้าข่ายตามหลักวารสารศาสตร์อันใดอันหนึ่งแน่นอน

หรือว่าผลงานของสื่อมวลชนจะอยู่ในรูปใดลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับว่า สื่อมวลชนมีความจงรักภักดีกับใครมากที่สุดและรองลงไป

* คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ไม่ว่าจะเป็น สังคม วิชาชีพ หรือนายจ้าง ดังนั้น สื่อมวลชนอาจนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือ ผู้ที่เขามอบความจงรักภักดีจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ชาวนั้นๆจะมีผลกระทบกระเทือนต่อ ผลประโยชน์ของคนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือแม้กระทั่งกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล ความเป็นจริงอีกข้อหนึ่งก็คือ สื่อมวลชนแท้ที่จริงคือลูกจ้างเป็นผู้ที่ถูกจ้างให้ผลิตข่าวสาร ไม่ใช่ลูกจ้างให้มาทำอะไรตามใจตนเอง ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเสนอข่าวสารที่มีผลกระทบต่อยุติธรรมขององค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่

ความมุ่งมั่นของสื่อมวลชนในการนำเสนอของตนเองเพื่อให้ผูกกับหลักการดังกล่าวข้างต้นก็ดี เพื่อต้องการให้ลงตีพิมพ์เป็นข่าวหน้าหนึ่งหรือเป็นข่าวใหญ่ในการรายงานข่าวภาคค่ำก็ตีการใช้สัญชาตญาณในการตัดสินใจคุณค่าข่าวที่จะนำเสนอที่ดี การคำนึงถึงผลประโยชน์ของนายจ้างหรือของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ก็ดี ล้วนเป็นเหตุให้การรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงได้เช่นกัน จากประเด็นดังกล่าวก่อให้เกิดผลก็คือประชาชนขาดความเชื่อถือ สงสัยในความถูกต้องและความยุติธรรมของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสาร ปัญหาที่สำคัญจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้สื่อมวลชนรายงานข่าวสารให้ดีกว่าในปัจจุบัน ดังนั้นการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่อาศัยคุณค่าตามกรอบคุณค่าทางสังคม และตามหลักวารสารศาสตร์ มาเป็นกรอบสนับสนุนการตัดสินใจจึงมีความหมายและความจำเป็นสำหรับสื่อมวลชนทุกแขนงมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้การรายงานข่าวสารนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุด เพราะการเป็นสื่อมวลชนไม่ใช่เป็นแต่เพียงนักรายงานข่าวที่

เก่งกาจ สามารถเขียนรายงานข่าวได้ยอดเยี่ยมเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีความคิดเชิงจริยธรรมของวิชาชีพพร้อมอยู่อีกด้วย จึงจะเป็นสื่อมวลชนที่แท้จริง

กระบวนการรายงานข่าวสาร

สื่อมวลชนที่ยึดถือหลักการนำเสนอข้อเท็จจริงแก่สาธารณะและข้อสัจธรรมต่อวิชาชีพ เมื่อได้รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างครบถ้วนแล้ว จะรายงานข่าวด้วยความรอบคอบ การเขียนข่าวจะเป็นไปอย่างพิถีพิถันเคราะห้ มีสาระครบถ้วน ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียในเหตุการณ์นั้นๆ ทั้งหมด การรายงานข่าวเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของผู้อ่าน แสดงถึงความรับผิดชอบที่มีต่อตนเองและนายจ้าง แต่โดยทั่วไปนั้นกระบวนการนำเสนอข่าวมักจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ กล่าวคือผู้สื่อข่าวจะใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจคุณค่าของข้อเท็จจริงว่า ข่าวที่จะรายงานนั้นมีใครได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ หรือควรนำเสนอต่อไปอีกหรือไม่ แม้ว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นยังขาดไปบางประเด็นหรือยังครอบคลุมได้ไม่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม การรายงานข่าวแนวนี้ได้แพร่หลายมากตามสื่อมวลชนประเภทต่างๆ

ถ้าจะวิเคราะห์โดยต้องแท้แล้วจะเห็นได้ว่า แท้ที่จริงคุณภาพของการรายงานข่าวอาศัยกระบวนการตัดสินใจของผู้สื่อข่าวหรือของสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญ อาจกล่าวได้ว่าคุณภาพของข่าวสารที่ปรากฏในสื่อประเภทต่างๆขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อมวลชนหรือผู้สื่อข่าวนั่นเอง ว่าเขามีคุณภาพในการตัดสินใจข้อมูลข้อเท็จจริงแล้วนำมารายงานเป็นข่าว

อย่างไร คุณภาพในการตัดสินใจนั้นอาศัยหลักเกณฑ์อะไรเป็นสำคัญ

เป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าของข่าวสารเพื่อที่จะนำเสนอทางสื่อมวลชนนั้น Ralph Potter (in Fink, 1995, p9) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจคุณค่าข่าวของผู้สื่อข่าวหรือสื่อมวลชนไว้ว่าหลังจากที่ผู้สื่อข่าวได้รวบรวมข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งแล้ว ผู้สื่อข่าวต้องพิจารณาสาระข้อเท็จจริงเหล่านั้นว่าชัดหรือสอດคล้องกับเกณฑ์คุณค่าทางสังคมที่สำคัญเช่น การยึดถือความจริง ยึดถือความเอื้ออาทรต่อกันและกัน การยึดถือความยุติธรรม การยึดถือหลักเสรีภาพของคนในสังคม การยึดถือค่านิยมสัญญาหรือไม่เพียงใด เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นชัดหรือสอດคล้องกับหลักวารสารศาสตร์อาทิ การให้บริการแก่สาธารณะ การกำกับดูแลสังคม การสนับสนุนความยุติธรรมและธำรงค์ต่อความสมดุลย์ของข่าวสารแก่ประชาชน หลักของความมีอิสระมากนักน้อยเพียงใด เป็นต้น ต่อจากนั้นสื่อมวลชนจะต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่รวบรวมมาได้นั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบกับกลุ่มประโยชน์ที่ผู้สื่อข่าวให้ความจงรักภักดี เช่นมีผลกระทบต่อ

คุณธรรมของตนเอง ต่อสังคม ต่อนายจ้าง หรือมีผลต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพมากนักน้อยเพียงใด

Potter ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคม และหลักการทางสื่อมวลชนในกรณีนี้ถือเป็นเรื่องหลักในการกลั่นกรองคุณภาพของข่าวสารให้มีคุณค่าต่อผู้บริโภคข่าวสารเป็นประเด็นที่หนึ่ง และยังให้ความสำคัญกระบวนการพิจารณาคุณค่าข่าวสารที่เกิดในตัวของสื่อมวลชนเองอีกด้วย ในประเด็นนี้เท่ากับว่าสื่อมวลชนคือผู้ทำหน้าที่ผดุงคุณธรรมให้กับสังคมนั่นเอง

หากพิจารณาหลักการของ Potter แล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คุณภาพของข่าวสารที่ปรากฏทางสื่อมวลชนนั้นมีโอกาสที่จะพัฒนาได้แม้ว่าจะมีขั้นตอนค่อนข้างจะละเอียดแต่เพื่อ ผลลัพธ์อันเป็นยอดปรารถนาของสื่อมวลชนที่มุ่งมั่นในหน้าที่ที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว คงไม่เป็นการยากลำบากนักที่สถาบันวิชาการสื่อมวลชน สถาบันวิชาชีพสื่อมวลชนเองจะได้ตระหนักและนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน เมื่อถึงเวลานั้นข่าวสารเพื่อประชาชนแท้ๆ จะปรากฏให้เห็นตามสื่อมวลชนทุกแขนงอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

- ชัยชัย คุ่มทวีพร. "จริยศาสตร์ ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม" สำนักพิมพ์
เจนเดอร์เพรส 2541.
- สุวัฒน์ จันทรวงศ์. "ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา" สำนักพิมพ์
สุภาพใจ กรุงเทพฯ 2540.
- Conrad C. Fink, *Media Ethics*, Allyn and Bacon, Boston, 1995.
- Christians, Facker, Rotzoll and McKee, *Media Ethics: cases and moral reasoning*, Fifth edition, Longman, New York, 1998.